

NOTITIE COMMISSIE OPINIËRENDE RONDE RAPPORT DEPUTATEN M/V 11 APRIL 2014

bestemd voor: afgevaardigden GS 2014 en deputaten m/v

Herman Bouma

Lucius de Graaff

Chris Kruse (voorzitter)

Wim van der Schee (rapporteur)

0. Inleiding

0.1. Verbreding en concentratie

De opdracht die wij als commissie van het moderamen gekregen hebben is ons niet eenvoudig gebleken. Misschien meteen wel bewijs dat het idee van het moderamen om een eerste ronde gesprek met deputaten m/v te laten voorbereiden nuttig en noodzakelijk was. Alleen al de massa en de diversiteit van de vragen van de afgevaardigden maakt zonder selectie en structurering elk zinnig gesprek onmogelijk. Daarmee bezig zijn bracht ons echter op een nog belangrijker punt: we moeten als synode nu *de overgang maken* van een verbredende oriëntatie naar een gesprek met *deputaten* over hun rapport en verantwoording. Dat vraagt om een serieuze omschakeling.

In de eerste verkennende ronde over de thematiek van het rapport op Mennorode hebben we vooral een verbredende beweging gemaakt: extra informatie over hermeneutiek en aanverwante zaken. Daarmee hebben we de beweging gevolgd die na het verschijnen van dat rapport en de verantwoording van br. Dick Slump in en rond de kerken heeft plaats gevonden. Naar aanleiding van dit rapport ging de discussie heel diverse kanten op: exegeses, hermeneutiek, visie op ambt en ambten, allerlei meningen over de verhouding tussen vrouwen en mannen, gevolgen voor kerkelijke verhoudingen, en nog veel meer. Je zou kunnen zeggen dat de tendens van de bespreking tot nu toe zich vooral verwijderd heeft van het concrete rapport en de even concrete verantwoording die voorliggen. Daar is niets mis mee, integendeel, het is in veel opzichten nuttig en waardevol geweest.

Nu we met deputaten in gesprek willen over hun rapport en verantwoording moet die tendens echter heel bewust omgedraaid worden: vanuit al die andere informatie hebben we ons te focussen op het rapport zelf, inclusief bijlage 2. De beweging kan niet meer verspreidend zijn, zich uitstrekkend naar van alles en nog wat, maar moet zich concentreren op waar het allemaal mee begon: het rapport en de verantwoording van br. Dick Slump.

0.2. Onderdelen en betoog

We beginnen heel bewust met het signaleren van de noodzaak van deze omschakeling omdat we aan de vragen van de afgevaardigden merken dat die niet vanzelf plaats vindt. Wie de vragen doorneemt merkt dat ze in grote meerderheid gaan over punten waarop afgevaardigden het oneens zijn met of in ieder geval vragen hebben bij *onderdelen* van het rapport of de verantwoording. Ook daarvan geldt dat er niets mis mee is, integendeel. De hele vragenlijst wordt dan ook als bijlage bij deze notitie verzonden en wordt daarmee aan deputaten doorgegeven.

Wat echter opvalt is dat er relatief weinig aandacht is voor het *betoog* dat deputaten voeren in hun rapport, en waarvan br. Slump verantwoordt waarom hij er niet in mee kan gaan. Allerlei onderdelen staan in dienst van dat betoog en het is uiteindelijk dat betoog dat leidt naar de voorgestelde besluittekst. Wil een gesprek vruchtbaar zijn dan moet het verder komen dan debat over details, maar uiteindelijk zich richten op het betoog, de redenering als geheel. We hebben als commissie daarom geprobeerd uit de vele vragen gesprekspunten te destilleren die helpen het gesprek op het niveau van de hoofdlijn uit het rapport te brengen. Of het (zelfs fysiek) mogelijk is dat deputaten op de vele vragen-op-onderdelen ingaan is een afweging die zij zelf moeten maken en vervolgens verantwoorden. We verwachten van deputaten in ieder geval geen schriftelijke bijdrage voorafgaand aan het gesprek op 11 april.

0.3. Ieder voordeel heeft zijn nadeel

Wat in dit geheel mee een rol speelt is de keuze die deputaten gemaakt hebben om na de publicatie van hun rapport en verantwoording in het publiek te zwijgen en pas ter synode te reageren. Dat

lijkt ons een verantwoorde keuze, die we in het vervolg ook niet ter discussie stellen. Het nadeel ervan is echter geweest dat er tot nu toe in de publieke discussie weinig aandacht is geweest voor wat deputaten nu eigenlijk *zelf* betogen in hun rapport. Iedereen merkt dat het moeilijk is je nog los te maken van die publieke discussie in allerlei media, en opnieuw fris te luisteren naar waar het deputaten om gaat. Wij sluiten onszelf daar graag bij in: wij vinden dat ook moeilijk.

Het meest opvallende punt dat hier aandacht vraagt is het verschil tussen de beeldvorming van wat het rapport zou voorstellen en de werkelijk voorgestelde besluiten. Wat rondzingt is dat deputaten zouden voorstellen dat de ambten van predikant, ouderling en diaken opengesteld kunnen worden voor zusters. Wat in werkelijkheid wordt voorgesteld is uit te spreken dat de *visie* dat deze ambten kunnen worden opengesteld voor zusters 'past binnen de bandbreedte van wat als schriftuurlijk en gereformeerd kan worden beschouwd' (besluit 2a); per consequentie kan dit punt dan geen belemmering meer vormen in kerkelijke contacten en bij gemeentestichtingsprojecten (besluit 2b). Verdere consequenties zijn aan de synode om te trekken (besluit 4).

Van dit soort verschillen tussen beeldvorming en werkelijkheid (er zijn er meer) zullen wij ons als afgevaardigden bewust moeten maken, wil er een vruchtbaar gesprek met deputaten mogelijk zijn.

0.4. de 'Mennorode-vragen'

Het moderamen heeft ons gevraagd ook de vragen uit Mennorode te verwerken. Dat hebben we geprobeerd. Ze zijn als vragen van 'Mennorode' opgenomen in de vragenlijst van de afgevaardigden (bijlage). Tegelijk moeten hier twee opmerkingen bij gemaakt worden: 1. de vragen van Mennorode waren bedoeld voor de adviseurs die we daar gehoord hebben; en 2. op die vragen is door hen ook ingegaan. Het is niet in te schatten in hoeverre de reacties van Ad de Bruijne en Gert Kwakkel mensen gerust gesteld hebben of juist extra verontrust. We hebben in ieder geval geen extra gewicht gegeven aan de collectieve vragen van Mennorode ten opzichte van de individuele vragen waar ze nu tussen staan.

0.5. andere vragen uit het publieke debat en brieven

In de vragenlijst wordt een aantal keren verwezen naar publicaties. Dat lijkt ons voldoende. In ieder geval was het ons niet doenlijk om bij de aangegeven gesprekspunten ook nog eens naar (onderling tegenstrijdige) literatuur te verwijzen. Voor zover wij konden zien is het materiaal uit de brieven van diverse kerkenraden al in de vragen van de afgevaardigden verwerkt. Daar moet bij gezegd worden: *voor zover in deze fase van de behandeling relevant*. De opvallende brief van de kerkenraad van Kampen-Noord bijvoorbeeld vraagt extra aandacht bij de verwerking door de synode van het voorgestelde besluit 4. Hetzelfde geldt voor de brieven van deputaten BBK en DKE. Dat hoort echter thuis bij een andere fase van de behandeling en eventueel uitwerking van de voorgestelde besluiten dan nu in een eerste gesprek met deputaten m/v aan de orde is.

0.6. besloten en publiek

Het moderamen heeft ons gevraagd een eerste *publieke* discussieronde met deputaten m/v voor te bereiden. Dat hebben we dan ook gedaan. Voor zover wij kunnen inschatten zou het mogelijk moeten zijn *de voorgestelde gesprekspunten* met deputaten te bespreken in publieke zitting en in aanwezigheid van de pers. Tegelijk zijn we ons met de inventarisatie van de *vragen* des te meer bewust geworden van de risico's daarvan. Het is duidelijk dat er een fors en soms emotioneel verschil van mening is op allerlei punten tussen deputaten en in ieder geval een aantal afgevaardigden. Dat maakt een publiek gesprek niet makkelijk. Des te minder omdat we er mee moeten rekenen dat verschillen van mening in de pers nog eens kunnen worden uitvergroet en dat wij zelf misschien kunnen onderscheiden tussen personen en zaken, maar dat veel anderen dat niet

(meer) doen. We doen daarom (hopelijk ten overvloede) een extra appèl op wijsheid en zelfbeheersing.

Het heeft een eigen waarde om de complete vragenlijst van de afgevaardigden richting deputaten ook maar de eigen directheid te laten houden. Er is niet in gecensureerd of serieus herschreven, hoogstens geredigeerd. Maar we trekken uit bovenstaande wel de consequentie dat we deze notitie met haar bijlage u als vertrouwelijk doen toekomen. Die vertrouwelijkheid geldt voor de notitie in ieder geval tot 11 april.

0.7. Meerderheid en minderheid

Bij de keuze van de gespreksonderwerpen is niet gedifferentieerd tussen het rapport van de meerderheid van deputaten en de verantwoording van br Dick Slump. We gaan er niet alleen van uit dat ieder van de deputaten de schoen zal aantrekken die hem of haar past, maar zijn ook nieuwsgierig naar de mening van br. Slump over vragen die vooral het rapport van de andere deputaten raken — en andersom.

Er wordt in deze notitie gesproken over het rapport (van deputaten) en de verantwoording (van br. Dick Slump). Dat is overeenkomstig de manier waarop de teksten zichzelf presenteren. Er is in strikte zin geen sprake van een meerderheids- en een minderheids*rapport*. Er is sprake van een rapport met een bepaald betoog en van een verantwoording in bijlage 2 bij dat rapport waarin br. Slump verantwoordt waarom het betoog van het rapport hem niet overtuigt en hij gedachten aanbiedt over hoe het anders zou kunnen en volgens hem moeten. Het rapport en de verantwoording worden beide even serieus genomen.

1. Gespreksonderwerpen

1.1. Opdracht, uitvoering, voorgeschiedenis en samenhang

1.1.1. Opdracht — Op pag. 5 van het rapport vertelt u hoe het moderamen van de GS 2011 mee een rol heeft gespeeld in uw interpretatie van uw opdracht. Hoe heeft u de betrokkenheid van het moderamen ervaren? Hoe heeft de tweede lezing in de context van de opdracht van het moderamen (pag. 5 eerste alinea) uw eigen eerste lezing van de opdracht van de GS veranderd?

U beschrijft uw uiteindelijke lezing van de opdracht van de GS op pag. 5 als: 'Het is niet de bedoeling alle bezinning op dit onderwerp binnen en/of buiten onze kerken opnieuw te doen. Op basis van het beschikbare materiaal moeten de vragen die ons als opdracht zijn gegeven worden beantwoord. Daarbij moet nadrukkelijk aandacht gegeven worden aan de manier waarop deze antwoorden kunnen worden geïmplementeerd in de kerken.'

In de verdere uitwerking blijkt dat u de vragen die als opdracht zijn gegeven zeer terughoudend beantwoordt: *de visie dat* het op grond van de Schrift geoorloofd is, naast broeders ook zusters uit de gemeente te benoemen in het ambt van diaken, ouderling en predikant *is in het licht van de Schrift legitiem* (pag. 4 io 32). Dat is bewust (pag. 9) geen 'ja' of 'nee'. De implementatie van dit terughoudende antwoord vraagt om voortzetting van het gesprek en aanwijzingen hoe dat goed te voeren (vgl. hoofdstuk 6).

Voor de verhouding van dit terughoudende antwoord tot de voorgeschiedenis en samenhang van uw opdracht, zie verderop. Hier komt vooral de vraag op naar de verhouding tussen uw uitvoering van de opdracht van de GS en wat u de opdracht van het moderamen noemt. Wat het moderamen *nodig* acht (een heldere afronding van het theologisch verhaal en anderzijds een zoektocht naar wat bestuurlijk gezien opportuun is) acht u kennelijk (nog?) *niet mogelijk*. Hoe diep gaat dat kennelijk (nog?) niet mogelijk zijn voor u? Als een één-op-één toepassing van de bijbelse voorschriften niet mogelijk is (pag. 7), hoe zijn dan de vragen rond vrouwelijke ambtsdragers nog wél 'op grond van de Schrift' te beslissen? Of moeten we volgens u zelfs constateren dat dit niet 'op grond van de Schrift' mogelijk is? Hoe verklaart u dat het moderamen van de GS 2011 op grond van hetzelfde beschikbare materiaal etc. nodig (en dus mogelijk) vindt wat u (nog?) onmogelijk vindt?

Tenslotte bij dit punt: zie beneden bij onderdeel 1.5.

1.1.2. Uitvoering — Het gegeven dat er nu zowel een rapport als een verantwoording daartegenover op tafel ligt geeft aan dat er binnen het deputaatschap op enig moment een verschil van inzicht en overtuiging is ontstaan dat niet meer overbrugbaar was. Wat zijn daarbij naar uw ervaring de breekpunten geweest? Hoe hebt u geprobeerd daar (toch) overeenstemming over te bereiken? Zijn er tussenvoorstellen geweest of andere pogingen een compromis te bereiken? Zo ja, wat zorgde er voor dat die niet konden slagen?

In hoeverre ervaart u het gegeven van verschil van mening en overtuiging al binnen het deputaatschap zelf als een extra argument voor de positie die u uiteindelijk gekozen hebt?

1.1.3. Voorgeschiedenis en samenhang — U bent het derde deputaatschap dat zich sinds 2005 met de thematiek van m/v en ambt hebt beziggehouden. Hoe verhoudt uw rapportage zich tot die van de beide vorige rapportages en de besluiten en overwegingen van voorgaande generale synodes? Waar en waarom trekt u lijnen door en waar en waarom kiest u voor een andere benadering?

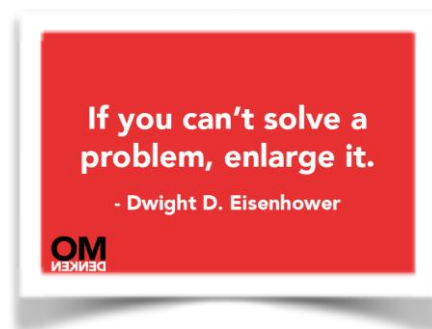
Het gesprek over dit onderwerp speelt niet alleen in onze kerken. U hebt ervoor gekozen om niet inhoudelijk in te gaan op de diverse rapporten van onze meest genabuurde kerken in Nederland (NGK VOP 2004, CGK 1998 en 2001) en u volstaat ook bij onze buitenlandse zusterkerken met een

overzicht en typering van hun posities. Kunt u toch in ieder geval iets meer vertellen over hoe uw rapport zich *inhoudelijk* verhoudt tot de rapporten uit NGK en CGK?

1.2. Vraagstelling

1.2.1. U kiest ervoor het probleem waar een oplossing voor gezocht wordt te benoemen als 'hoe lezen wij de Bijbel?' (pag. 5). Verderop noemt u dit de onderliggende theologische kwestie: 'Op welke manier zijn de bijbelse voorschriften, gegeven in een concrete culturele situatie, van toepassing op onze huidige situatie?' (pag. 7). Daarmee maakt u een *concreet* probleem met de interpretatie en toepassing van een aantal bijbelse teksten tot een *algemeen* probleem. Wat zijn uw beweegredenen geweest voor deze keuze?

Ter toelichting: De keuze is in ieder geval niet vanzelfsprekend. In de kerken wordt *in het algemeen* helemaal geen probleem ervaren met het lezen en toepassen van teksten waarin de andere setting van de bijbelse voorschriften doorklinkt. Het is zelfs te verdedigen dat er in de Nederlandse gereformeerde traditie, in onderscheid van de reformatorische of evangelische, een brede consensus bestaat over hoe met dergelijke teksten om te gaan. In feite verwijst u bovenaan pag. 9 van het rapport zelf naar die consensus. Ook zonder ons bewust te zijn van allerlei finesses van wat er in de uitleg en toepassing speelt weten we als gereformeerden in de praktijk prima een weg te vinden met dergelijke teksten. Alleen in sommige *concrete* discussies ervaren we problemen. De discussie over het toegestaan zijn van vrouwelijke ambtsdragers is daar een voorbeeld van. Het is in ieder geval de moeite waard te vragen naar de redenen waarom in dit concrete geval mensen een uitzondering maken op hun 'normale' manier van omgaan met teksten, vóór er een algemeen probleem van gemaakt wordt.

1.2.2. Het effect van uw keuze lijkt te zijn dat een relatief beperkte discussie over de toepassing van een aantal teksten in een specifieke vraagstelling over m/v en ambt nu belast wordt met een zware hypotheek: de manier van omgaan met de Bijbel als goddelijke boodschap voor ons komt in het algemeen ter discussie te staan, complexe hermeneutische vraagstellingen moeten behandeld worden, en dergelijke. Was het niet mogelijk geweest om aan uw opdracht te voldoen zonder een dergelijke zware hypotheek te nemen?

Inderdaad kunt u voor deze verbrede en verzwaarde vraagstelling verwijzen naar de voorgaande discussie. Vanuit het verleden is o.a. het thema van vrouwelijke ambtsdragers een signaal-thema geworden dat de grens tussen orthodox en vrijzinnig aangaf; het is daarmee voor veel mensen ook een taboe-thema geworden. Dat neemt niet weg dat de vraag blijft of het wel terecht is door te vragen naar een *algemene* onderliggende theologische kwestie van de orde van grootte van manier van Bijbel lezen en hermeneutiek. Is de werkelijke problematiek niet veel beperkter en dus gericht op te lossen?

1.2.3. Door uw algemene vraagstelling maakt u het zichzelf effectief onmogelijk nog een beroep te doen op de bovengenoemde consensus. Tussen voor- en tegenstanders van vrouwelijke ambtsdragers is in de gereformeerde traditie een veel grotere gemeenschappelijkheid in Bijbel lezen dan nu in het rapport blijkt. Het gericht beargumenteren waarom het goed is op te houden met een uitzondering op hoe we gewend zijn met sociaal-cultureel bepaalde teksten omgaan vraagt in ieder geval om een veel kleinere omschakeling dan het pleiten voor een nieuwe/andere/betere

manier van Bijbel lezen of hermeneutiek. Wat is uw afweging geweest om een dergelijke route niet te kiezen?

1.3. Context (cultuur) en hermeneutiek

1.3.0. Exegese van bepaalde teksten — We hebben ervoor gekozen in deze fase van het gesprek geen exegetische vragen bij de uitleg van bepaalde teksten in te brengen. Zoals in de bijlage te lezen is zijn die vragen er vele. Het zal deputaten niet verbazen. Maar bespreking ervan draagt niet bij aan een gesprek over *het betoog* van deputaten m/v in hun rapport (waar br. Slump afstand van neemt in zijn verantwoording). En dat is waar het nu eerst om gaat.

1.3.1. Context (cultuur) — N.B. Effectief lijken de begrippen context en cultuur in het rapport uitwisselbaar te zijn. De verantwoording van br. Slump stelt vragen bij het gebruik van het complexe begrip cultuur en is daarin niet de enige. Om verwarring te voorkomen en ook om te voorkomen dat we ons verliezen in allerlei discussies over 'cultuur', stellen wij voor verder over *context* te spreken.

In hoeverre hebben we een reëel inzicht in de context waarin de boeken van het Oude en Nieuwe Testament geschreven zijn?

In hoeverre wordt wat wij de context van de boeken van de Bijbel noemen door ons zelf geconstrueerd?

Is bovendien zo'n context niet altijd een kluwen van goddelijke en anti-goddelijke invloeden, wat een globaal beroep op 'de' context tot een riskante strategie maakt?

Is zo'n context niet per definitie te gedifferentieerd om er eenduidige conclusies aan te verbinden, zowel voor toen als voor nu?

In hoeverre leeft de kerk in een 'eigen' context van de kerk van alle tijden en plaatsen en de doorgaande lijn in de Schrift, en is zij van daaruit geroepen ook op de man-vrouw-verhouding een eigen 'way of life' vorm te geven, desnoods als 'tegenover' van de algemene context?

Als illustratie bij de laatste twee vragen hierboven kan gewezen worden op de moeite die u aanhaalt uit de praktijk van onze kerken om het verschil in toegestane taakvervulling tussen vrouwen en mannen uit te leggen aan nieuwe generaties en aan jonge christenen (bijv. pag. 6). Kennelijk wordt die moeite niet algemeen ervaren: de grote Vrije Baptistengemeente rond ds. Orlando Bottenbley kent een mannelijke raad van oudsten en vindt het zelfs niet nodig dat te verantwoorden (tenminste niet al te vindbaar online). Hetzelfde geldt voor Redeemer Presbyterian Church in New York, de gemeente van ds. Tim Keller, die een inspiratiebron vormt voor veel gereformeerde gemeentestichtingsprojecten.

1.3.2. Hermeneutiek — In het algemeen blijkt in de discussie tot dusver en blijkt ook uit de vragen van de afgevaardigden dat de uitleg en de hantering van wat deputaten 'hermeneutiek' noemen meer vragen oproepen dan beantwoorden. Ook zonder analyse van waar dat aan ligt kan geconstateerd worden dat de voorgelegde visie op en hantering van 'hermeneutiek' niet overtuigt. Het gaat daarbij bovendien niet alleen om 'tegenstanders' van het openstellen van de ambten voor vrouwen, maar ook om 'voorstanders' die niet overtuigd zijn. U biedt uw visie als geheel aan als een voorbeeld van 'zo zou het kunnen', maar ze roept in ieder geval op het onderdeel 'hermeneutiek' breed de reactie op van 'zo kan het in ieder geval niet'. Hoe taxeert u deze reactie zelf?

U signaleert zelf al (pag. 20) als belangrijkste vraag die u te beantwoorden heeft: 'betekent "hermeneutiek" zo niet dat ons eigen leeskader de kracht en het gezag van de Bijbel als Gods Woord gaat overheersen?' Kortere gezegd: kan de *tekst* van de Bijbel ons in onze context nog

tegenspreken? U brengt daar tegenin dat u juist probeert recht te doen aan wat de Schrift zelf als context aanreikt (pag. 20), en dat ook de manier waarop Paulus met zijn context omging voor ons richtinggevend moet zijn (pag. 21). Tegelijk blijkt o.a. uit uw 'driehoeken-schema' (pag. 17) dat voor u de *context* van de Schrift *toch een zelfstandig gegeven* is tegenover de tekst en met die tekst niet samenvalt (wat de Schrift zelf ons als context aanreikt). Wat u zelf her en der beschrijft als context van de Schrift heeft behoorlijk wat meer bronnen dan alleen de Schrift. Het is die zelfstandige rol van de context die de vraag levend houdt: welk verweer hebben deputaten nog als mensen dezelfde redenering toepassen op andere onderwerpen waarbij ook ingrijpend verschil speelt tussen de context van toen en die van nu (gemengd huwelijk, [homo]seksualiteit, wonderen, engelen en 'goden', en zelfs de persoonlijkheid of het bestaan van God)? Gaat op deze manier niet alles schuiven?

Paulus geeft zelf *niet* aan wat voor hem het zwaarst weegt in het hele palet aan aanwijzingen en argumenten dat hij gebruikt (pag. 22). U gebruikt dat bijvoorbeeld als argument tegenover mensen die extra waarde hechten aan de verwijzing naar de geschiedenis van Adam en Eva in het paradijs (pag. 23). Intussen geeft u voor uzelf *wel* aan wat voor u het zwaarst weegt in het palet: de hoofdzaak is en blijft voor alle tijden: verspreiding van het evangelie in en door de kerk (pag. 23). Die hoofdzaak weerspiegelt zich in een lezing van Paulus waarbij u steeds aandacht vraagt voor wat hij communicatief in zijn context aan het doen is (aansluiting of kritiek). Paulus geeft intussen zelf nergens met zoveel woorden aan dat hij zich in feite aansluit bij of kritiek oefent op zijn context als zodanig (en kan dat ook niet doen, de hele vraagstelling is niet de zijne, maar de onze). De duiding komt dus geheel voor uw rekening en lijkt een sterk voorbeeld van hoe de eerste lezing altijd vanuit een latere lezing geconstrueerd wordt. In ieder geval geldt zowel voor de selectie in het palet als voor de communicatieve duiding van Paulus instructies dat beide niet uit de teksten voortkomen. Hoe kunt u beide toch tegenover de teksten verantwoorden?

1.4. Ambten, differentiatie en eigenheid

1.4.1. Differentiatie — U geeft aan dat de eerste twee vragen van de GS 2011 (waarin tussen diakenen en ouderlingen/predikanten onderscheiden wordt) op fundamenteel niveau onlosmakelijk bij elkaar horen, hoewel het wellicht uit praktische overwegingen zinvol is om tussen deze ambten te onderscheiden (pag. 9). U werkt dit 'op fundamenteel niveau onlosmakelijk bij elkaar horen' uit via een visie op wat die ambten tot ambt maakt: de roeping om de gemeente door Woord en sacrament bij Christus te houden en daarin Christus te representeren (pag. 25). Het zinvol zijn van onderscheiding uit praktische overwegingen lijkt samen te hangen met de verschillen tussen concrete taken en verantwoordelijkheden (pag. 25).

U volgt daarmee niet de benadering die doorklinkt in de opdracht van de GS 2011 en die in de discussie tot nu toe wel een rol speelt (en in de praktijk van diverse [buitenlandse] kerken vorm heeft gekregen), om namelijk voor het functioneren van vrouwen in de ambten te letten op a. de verschillen die er bestaan in de taakstelling van met name diakenen ten opzichte van ouderlingen en predikanten, en b. de verschillende componenten binnen de taakstelling van de ambten van ouderling en predikant (bijv. pastoraat, leiding geven). Deze keuze impliceert aan uw kant de stelling *dat er geen taken zijn die als zodanig door mannen moeten en niet door vrouwen mogen worden uitgevoerd*. Het is nu juist de kern van de traditionele positie dat er wel degelijk taken zijn die niet door vrouwen mogen worden uitgevoerd (leren, regeren). In dit verband verwijst u echter alleen naar de praktijk: 'Deze taken worden in de praktijk op allerlei manieren al door vrouwen uitgevoerd zonder dat dit op principiële bezwaren stuit.' (pag. 25). Kunt u de geïmpliceerde stelling (er zijn geen taken die als zodanig door mannen moeten en niet door vrouwen mogen worden uitgevoerd) nader onderbouwen en u daarbij confronteren met de traditionele positie?

De differentiatie tussen diakenen en ouderlingen/predikanten is voor het tot stand komen van de praktijk in veel kerken die vrouwelijke ambtsdragers kennen (PKN, NGK, CRC) belangrijk geweest als een eerste stap. Het valt u toe te stemmen dat daarmee geen wezenlijke oplossing wordt geboden voor de vragen rondom de ambtsdienst van vrouwen (pag. 29). Intussen is het wel een relatief makkelijk te nemen stap om het diakenambt voor vrouwen open te stellen (zie o.m. wat u zelf aandraagt op pag. 28/29). Moet die stap volgens u wachten tot er wel een 'wezenlijke oplossing' is, en zo ja, waarom?

1.4.2. Eigenheid — U typeert het gemeenschappelijke van de diverse ambten in de kerk ('het ambt') als de roeping om de gemeente door Woord en sacrament bij Christus te houden en daarin Christus te representeren. Daarin past u een omschrijving die is ontworpen voor een specifiek ambt (het *geordineerde* ambt van bisschop, predikant [?] e.d., in onderscheid van 'gemeentefuncties' als 'onze' ouderling en diaken) zonder meer toe op de onder ons bestaande drie 'ambten'. Kan dat zomaar?

Dezelfde vraag anders gesteld: de onder ons bestaande 'ambten' worden in de gereformeerde traditie vanouds gefundeerd via een vrij (te?) direct beroep op de Schrift: een aantal functies die in het Nieuwe Testament voorkomen worden van blijvende waarde geacht en daarom voorgeschreven in de orde van de kerk. Het accent ligt op deze manier vanouds meer op het specifieke van de verschillende functies dan op het gemeenschappelijke ('het ambt'). Het vrij (te?) directe Schriftberoep geeft daarbij de ruimte voor vrouwelijke diakenen, maar niet voor vrouwelijke ouderlingen en predikanten. De omschrijving die u geeft is gevormd vanuit het concept opzien, opziener (episkopein, episkopos [bisschop]), wortelt in de traditie waarin de diverse ambten worden gezien als 'afsplitsingen'/onderdelen van het ene apostolische ambt en lijkt in ieder geval niet van toepassing op 'onze' diaken — wellicht zelfs niet zonder meer op 'onze' ouderling. Vanuit de door u gegeven omschrijving zou met hetzelfde recht een betoog op te zetten zijn om in ieder geval 'onze' diaken geen ambtsdrager meer te noemen. Dus nogmaals: kan dat zomaar?

Terugkoppeling: wanneer er geen taken zijn die als zodanig alleen door mannen moeten en niet door vrouwen mogen worden uitgevoerd, of anders gezegd: wanneer bij de roeping tot een taak alleen de door God gegeven gaven een rol spelen en niet het geslacht van degene die geroepen wordt, impliceert dit *dat het doorgaande gesprek over de ambten en de invulling daarvan geheel los staat van de discussie over al dan niet vrouwelijke ambtsdragers*: wat voor eventuele andere uitkomsten het gesprek over de ambten ook heeft, er kan dan nooit een invulling uit voortkomen met een taakstelling die voor vrouwen gesloten moet blijven. U voert intussen wel een pleidooi om beide discussies te blijven combineren. Kunt u daar meer argumentatie bij geven?

1.5. Omgang met verschillen, vervolg, rol van de synode en implementatie

1.5.1. Vervolg — Hoe verhoudt zich uw zeer terughoudende beantwoording van de vragen van de GS 2011 en uw bepleiten van een voortgaand gesprek zich tot de door u voorgestelde besluiten 3 en 4? Pleit uw rapport in feite niet juist voor de benoeming van een nieuw deputaatschap m/v, nu bijvoorbeeld ten dienste van de coördinatie van dat voortgaand gesprek? Wat voor soort kerkrechtelijke consequenties ziet u zelf volgen uit het door u voorgestelde besluit 2a? Heeft u op grond van uw taxatie van de stand van het gesprek bepaalde wensen voor of overwegingen bij mogelijke afspraken die over het thema van m/v en ambt in de kerken te maken zijn?

1.5.2. Rol van de synode — U stelt terecht de vraag (pag. 8), of een generale synode gehouden kan zijn in inhoudelijke theologische vragen één bepaalde visie goed of af te keuren. 'Dit geldt des te sterker wanneer zo'n generaal-synodale standpuntbepaling tegelijk ook het doorhakken van een gordiaanse knoop is. Is het werkelijk in het belang van de kerken om de overtuiging van één (groter

of kleiner) deel van de kerkleden kerkelijk te ijken en daarmee onherroepelijk een ander (kleiner of groter) deel van zich te vervreemden?’

Tegelijk impliceert de door u voorgestelde besluittekst dat u van de synode vraagt de standpunten van de voor- en tegenstanders in die inhoudelijke theologische discussie wel degelijk te *kwalificeren*: ze vallen beide binnen de bandbreedte van wat als schriftuurlijk en gereformeerd kan worden bestempeld. Dat vraagt in ieder geval van de tegenstanders het opgeven van de normatieve claim van hun standpunt: zij moeten toegeven dat er een reëel probleem is en niet maar een pastoraal probleem (pag. 8), zij kunnen er niet meer zomaar van uit gaan dat God in de Bijbel vrouwelijke ambtsdragers verbiedt of een bepaalde verhouding van vrouwen en mannen voorschrijft, maar moeten omschakelen naar de positie dat *het hun overtuiging is* dat God in de Bijbel etc.

Kunt nu nog eens apart voor ons uitwerken op grond waarvan u een synode wèl geroepen acht een dergelijke *kwalificatie* van theologische standpunten te geven, maar niet geroepen om de theologische gordiaanse knoop door te hakken?

1.5.3. Implementatie — Hoe kunnen we volgens u voorkomen dat ook de implementatie van de door u voorgestelde terughoudende besluiten in de kerken toch het effect krijgt van een ‘fragmentatiebom’? Het terugplaatsen van de discussies over m/v en ambten in de lokale gemeenten heeft bepaald risico’s.

In hoeverre moet naar de mening van deputaten de invoering van welke besluit dan ook hierover, wachten op reacties van zusterkerken in binnen- en buitenland?

2. Gespreksvoering

Op het moment van afsluiting van deze notitie stellen wij ons de gang van zaken op 11 april ongeveer zo voor: bij elk van de vijf gespreksonderwerpen krijgen deputaten gezamenlijk (dus inclusief br. Dick Slump) maximaal 10 minuten voor hun reactie, gevolgd door maximaal 15 minuten plenaire discussie met de afgevaardigden (één ronde). Wanneer de tijd het toelaat wordt het gesprek afgesloten met een extra plenaire discussie over het geheel. Het is aan het moderamen om te beslissen over wie het gesprek technisch zal leiden.

Vóór 11 april zal nog een gesprek plaats vinden tussen de commissie en het deputaatschap. Het is mogelijk dat in dat overleg besloten wordt een andere aanpak van het gesprek voor te stellen. Het is uiteraard aan het moderamen om daarin de laatste beslissingen te nemen.